

Postavenie Slovenska v ČSR po kultúrnej stránke na Zjazde mladej slovenskej generácie 1932

Ján ŠTEFANICA

Abstrakt

Nová generácia mladej slovenskej inteligencie, ktorá vyrástla po prvej svetovej vojne už v Československej republike, požadovala na konferencii úpravu postavenia Slovenska v spoločnom štáte po kultúrnej stránke. Po zjazde v Trenčianskych Tepliciach (1932) však už nedošlo k tak rozsiahlemu stretnutiu tejto medzivojnovnej generácie, ktoré by im poskytlo priestor na diskusiu o tejto otázke a to bez ohľadu na ich politickú príslušnosť. Napriek snahe pokračovať v takýchto stretnutiach každoročne, pripravovaný druhý ročník zjazdu nakoniec neuskutočnil. Diskusia o kultúrnom postavení Slovenska však sporadicky pokračovala na stránkach rôznych periodík. Z mnohých účastníkov zjazdu sa stali významní kultúrni pracovníci, spisovatelia, umelci. V diskusných príspevkoch zjazdu boli prezentované rozličné predstavy o kultúrnom postavení Slovenska v Československej republike.

Kľúčové slová

Trenčiansko-teplický zjazd, mladá slovenská generácia, kultúrna stránka Slovenska v ČSR, M. Černák, A. Kostolný, L. Novomeský

Abstract

The new generation of young Slovak intelligentsia, which grew up after the First World War in the Czechoslovak Republic, demanded at the conference the adjustment of the position of Slovakia in the common state from a cultural point of view. After the Congress in Trenčianske Teplice (1932), however, there was no such extensive meeting of this interwar generation, which would have provided them with space to discuss this issue, regardless of their political affiliation. Despite the effort to continue such meetings annually, the planned second year of the congress was ultimately not held. However, the discussion about the cultural position of Slovakia continued sporadically on the pages of various periodicals. Many of the participants of the congress became important cultural workers, writers, and artists. In the discussion contributions of the congress, various ideas about the cultural position of Slovakia in the Czechoslovakian Republic were presented.

Keywords

Congress in Trenčianske Teplice, young Slovak generation, cultural aspect of Slovakia in Czechoslovakia, M. Černák, A. Kostolný, L. Novomeský

Úvod

V období prvej Československej republiky sa vyformovala silná generácia mladých slovenských intelektuálov, ktorú na jednej strane odlišovala politická preferencia, avšak na strane druhej ich spájala snaha o zrovnoprávenie postavenia Slovenska v Československej republike. Až na malé výnimky pomerne nezávisle od vlastnej politickej orientácie, všetci boli schopní spolu intenzívne komunikovať, hľadať možnosti na zlepšenie kultúrneho postavenia slovenskej časti republiky. Napriek nesporným výhodám vyplývajúcim z nového štátneho usporiadania uvedomovali si negatívny vplyv asymetrického usporiadania na slovenskú spoločnosť i kultúrnu obec, ohrozenie kodifikovaného slovenského jazyka a rozvíjajúcej sa slovenskej kultúry. Nedostatočné zastúpenie slovenských pracovníkov v školstve či nedostatok kultúrnych pracovníkov začalo byť problematické najmä v tridsiatych rokoch, keď sa začali uplatňovať prvé produktívne ročníky komplexne vzdelávané v Československej republike. Práve táto nastupujúca generácia povojnovej slovenskej inteligencie začala hľadať možnosti i východiská smerujúce k pozitívnej zmene stávajúcej situácie. Tak vznikla myšlienka usporiadať celoslovenskú diskusiu a následný kongres mladých slovenských intelektuálov, kde by boli riešené kultúrne, politické, sociálne i hospodárske otázky Slovenska v Československej republike.

Organizácia zjazdu a základné programové body

Pri hľadaní vhodnej lokality na konanie Zjazdu mladej slovenskej generácie padla voľba na Trenčianske Teplice, známe svojimi kúpeľmi, avšak pre hostí z celého Československa vyhovujúce najmä sieťou hotelov a dopravnou dostupnosťou. Kongres sa uskutočnil v dňoch 25. a 26. júna 1932 a jeho hlavný prínos spočíval vo verejnom otvorení odbornej diskusie o naliehavých kultúrnych, hospodárskych, sociálnych a štátoprávných problémoch Slovenska v Československej republike. Stal sa najvýznamnejšou medzivojnovou konferenciou zástupcov mladej slovenskej inteligencie. V rámci spoločného stretnutia zástupcov rozličných politických prúdov došlo k otvorenej diskusii a hľadaniu riešenia ťaživých otázok Slovenska. Organizátori sa pokúsili o rozprúdenie celospoločenskej diskusie, ktorá by priniesla praktické riešenia v prospech slovenského národa, odstránila centralizmus a prostredníctvom nastolenia

symetrického fungovania oboch častí republiky posilnila jej fungovanie po kultúrnej, sociálnej i hospodárskej stránke.¹

Keďže účastníci boli prívržencami najvýznamnejších strán politického spektra Slovenska, boli čiastočne limitovaní svojimi politickými názormi. Pokúsili sa však predložiť a po vzájomnej diskusii aj stanoviť pokrokové východiská z problematických štátoprávnych, hospodárskych a kultúrnych otázok, ktoré by boli prospešné pre rozvoj celej slovenskej spoločnosti. Vzhľadom na ich záujem o čo najväčšie možné využitie konferenčného času na spoločnú diskusiu a v rámci dostatočnej časovej prípravy k jednotlivým bodom, boli príspevky jednotlivých predstaviteľov prezentované už týždeň vopred v jedenástom, osobitnom zjazdovom čísle časopisu *Politiky*², ktoré bolo zaslané jednotlivým účastníkom.

Periodikum sa prezentovalo ako nezávislý časopis venovaný otázkam verejného života, jeho založenie iniciovali v roku 1930 mladí rovesníci Imrich Karvaš a Peter Zat'ko. Do dvojtyždenníka *Politika* prispievala najmä mladá slovenská inteligencia, odvolávajúca sa na teóriu regionalizmu, vychádzajúca z potreby väčšieho prihliadnutia na špecifické potreby Slovenska v prvej Československej republike. Požadovali zjednotenie politických síl na Slovensku, ktoré by mohli spoločne presadzovať jednotné slovenské záležitosti na ústredných orgánoch v Prahe.³

Program konferencie bol rozdelený do troch základných blokov, reflektujúcich najproblematickejšie otázky slovenskej spoločnosti. Príspevky sa na zjazde nečítali, po predstavení stručného obsahu referentmi sa hneď prešlo k rozprave.

Konferencia bola otvorená v sobotu podvečer, dňa 25. júna 1932 predsedom prípravného výboru Petrom Zat'kom. Zúčastnilo sa jej približne 500 účastníkov radov slovenskej nastupujúcej generácie najmä spisovateľov a učiteľov, ale aj právnikov a ekonómov. Do

¹ ŠTEFANICA, J. (2015) Vývoj koncepcií štátoprávneho postavenia Slovenska v Československej republike z pohľadu Trenčiansko-teplického zjazdu mladej slovenskej generácie v roku 1932. 2015, s. 246.

² POLITIKA. 1932, č. 11, roč. II.

³ ŠTEFANICA, J. (2015) Vývoj koncepcií štátoprávneho postavenia Slovenska v Československej republike z pohľadu Trenčiansko-teplického zjazdu mladej slovenskej generácie v roku 1932. s. 246.

Trenčianskych Teplíc prišli zástupcovia katolícko-autonomistickej mládeže, národno-autonomistickej, agrárnej, komunistickej a socialistickej.

Úvodný programový blok riešil problematiku aktuálneho spoločenského poriadku z pohľadu sociálnych potrieb obyvateľstva a spravodlivého politického zriadenia. Druhý programový bod bol už pred konaním zjazdu označovaný za najdôležitejší, bol orientovaný na otázky postavenia Slovenska v Československej republike najmä po stránke kultúrnej, štátoprávnej a hospodárskej. V pozícii referujúcich sa ho zúčastnili A. Vašek, P. Zaťko, M. Černák, A. Kostolný a L. Novomeský, ktorí predniesli základné body svojich príspevkov. Tretí a zároveň posledný programový blok sa nazýval „Stanovisko k vedeniu nášho verejného života.“⁴ Abstrakty svojich príspevkov v ňom predniesli P. Kordoš, J. K. Mill'o, D. Okáli a F. Paňák. Napriek veľkému tematickému záberu si všetky tri body programu vyslúžili pozornosť účastníkov, mnohí z nich nakoniec vystúpili aj v rozprave.⁵

Postavenie Slovenska v Československej republike po stránke kultúrnej

V rámci celého dvojdnového programu sa stal najdiskutovanejším práve druhý bod, pod názvom „Postavenie Slovenska v ČSR po stránke hospodárskej, politickej a kultúrnej.“⁶ V bloku týkajúcom sa kultúrnej otázky predstavili súhrn najdôležitejších myšlienok svojich príspevkov profesor Matúš Černák, profesor Andrej Kostolný a Ladislav Novomeský. Nasledujúcej rozpravy sa zúčastnilo skoro päťdesiat osôb z radov diskutujúcich. Vzhľadom na vopred stanovený rokovací poriadok nebolo na zjazde prípustné vydávanie akýchkoľvek rezolúcií a každá z jednotlivých sekcií bola uzatvorená záverečným zhrnutím postoja zúčastnených k stanovenej problematike.

Profesor Matúš Černák⁷ svoj príspevok sústredil na obavy z kultúrneho vývoja Slovenska odohrávajúceho sa v medzivojnovej republike. Upozorňuje na vývoj za posledných 80-100

⁴ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 121 - 164.

⁵ ŠTEFANICA, J. (2015) Vývoj koncepcií štátoprávneho postavenia Slovenska v Československej republike z pohľadu Trenčiansko-teplického zjazdu mladej slovenskej generácie v roku 1932. s. 247.

⁶ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 121 - 164.

⁷ Matúš Černák (23. august 1903, Turčianske Teplice – 5. júl 1955, Mníchov) bol diplomat, verejný činiteľ a politik HSĽS. Černák pochádzal z národne uvedomelej slovenskej rodiny z Turca. Pôsobil ako stredoškolský

rokov a „vzmáhajúcu sa prevahu materiálnych prvkov v našom živote.“⁸ Cituje francúzskeho filozofa Henriho Bergsona pri zamyslení sa nad nepomerným rozsahom materiálneho sveta voči svetu duchovnému, kedy naše telo „nepomerne získalo technikou, rádiom, telefónom, ďalekohľadmi nesmierne vzrástli naše zmysly – ale duša zostáva kde bola... a potom niet divu, že vznikajú všelijaké teórie o nezadržateľnom úpadku dosiaľ kultúrne reprezentatívneho západu.“⁹ Podľa profesora Černáka sa Slováci v prvorepublikovom Československu nachádzajú v poslednej a rozhodujúcej fáze národného vývoja. Kým ten predchádzajúci, nevyplýval len zo slovanského pôvodu slovenského národa, ale bol utváraný multinárodným uhorským kultúrnym prostredím, v ktorom hralo významnú rolu zavedenie spisovnej slovenčiny, v medzivojnovom období považuje za najdôležitejší prostriedok pri uplatňovaní kultúrnych potrieb – výchovu nových generácií, avšak výchovu v školách hodnotí ako automatickú vec a odporúča sústrediť pozornosť na mimoškolskú výchovu, ktorá je však vo vidieckych oblastiach Slovenska limitovaná nekvalifikovanými učiteľmi a tak je rozvoj kultúrneho života spomaľovaný. Problematickým sa stal však aj „československý jazyk“ ako ústavne zakotvený štátny jazyk, čo však v praxi znamenalo prednostné používanie českého jazyka.

Profesor Černák teda otázku kultúrneho rozvoja Slovenska v novom štáte spojil s vyriešením problému spisovného slovenského jazyka, ktorý bol na začiatku tridsiatych rokov dvadsiateho storočia spojený s novými pravidlami slovenského jazyka obsahujúcimi čechizmy, ktoré neboli bežné v hovorovej slovenčine.¹⁰ Vzhľadom na fakt, že táto otázka bol frekventovaná vo

profesor dejepisu v Bratislave a Trnave, v roku 1938 minister bez kresla v prvej vláde J. Syrového, v rokoch 1938-1939 minister školstva a národnej osvety slovenskej autonómnej vlády. Počas druhej svetovej vojny veľvyslanec Slovenskej republiky v Berlíne, Fínsku a Dánsku. Bol zanietený autonomista. Po druhej svetovej vojne odsúdený Národným súdom v Bratislave na 3 roky väzenia. Po prepustení emigroval a od roku 1950 žil v Mníchove, kde bol naňho 5. júla 1955 spáchaný atentát československou ŠtB. Pohreb sa konal za účasti vysokých nemeckých vládnych predstaviteľov. HRABOVEC, E. (2020) Krátky profil Matúša Černáka na smutné 65. výročie atentátu.

⁸ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 143.

⁹ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 143.

¹⁰ „Situácia sa vyhrotila po roku 1931, keď vyšli Pravidlá slovenského pravopisu. Vydala ich Matica slovenská (MS) v Turčianskom Sv. Martine. Boli výsledkom práce jazykového odboru MS, ktorý viedol český profesor Václav Vážný. V praktickej podobe sa usiloval uskutočniť predstavu o jednotnom československom jazyku, čo sa prejavovalo v slovnej zásobe týchto Pravidiel. Kodifikovali sa české slová ako poneváč, zeď, zedník, zdiť, láhva, láhev, mluviť, nabídka, nabídat, pašť, proťajší, oteklina, kozel atď. Odmietali sa slová typu banovať, chýr, faloš, kefa, kefka, kocka, lebo boli typicky slovenské. V hláskosloví sa zaviedli dvojtvary typu krúžok – krůžek,

vtedajšej slovenskej kultúrnej obci, vinie sa problém počestenia slovenského spisovného jazyka všetkými zjazdovými príspevkami zameranými na kultúrne otázky Slovenska. Vznik Československa, podľa profesora Černáka, poskytol Slovákom takmer všetky možnosti samostatného kultúrneho života a za niekoľko málo rokov narástol počet zainteresovaných osôb ochotných pracovať na budovaní slovenskej kultúry. „Na miesto niekoľkých sto, dnes už tisíce ľudí uvedomujú si do detailov, čo je to vlastný duševný život, národná kultúra.“¹¹ Profesor Černák sa dotkol aj problému kultúrnej orientácie a preberanie kultúrnych vplyvov zo západu a východu. Pri prijímaní cudzích prvkov je podľa jeho názoru prinajmenšom prenáhlené zjednodušovať tento problém na protiklad západnej a východnej kultúry a stavať sa v tomto porovnaní nekriticky za „pokrokový“ západ proti „temnému“ východu. Je to zložité, podľa jeho názoru, najmä v období, keď lepšie poznáme hodnoty čínskej a indickej kultúry i prínosné kultúrne javy z Ruska. Preto podľa neho nie je možné problém ovplyvňovania slovenskej spoločnosti rôznymi kultúrami riešiť tak jednoducho.¹²

Profesor Andrej Kostolný¹³ vo svojom referáte zhodnotil aktuálny stav, kedy sa vo vtedajšej kultúrnej spoločnosti, pokiaľ je aktívna, bolo možné stretávať s dvojakým typom ľudí. Prvý z nich vidí množstvo naliehavých kultúrnych otázok a považuje za svoju povinnosť zasahovať do všetkého bez toho aby mali konkrétne znalosti. Druhá časť slovenských intelektuálov taktiež

laket' – lokať, sloboda – svoboda, podoby rvať sa, rváč, lhať, lhár popri tvaroch ruvať sa, luhať, luhár, ďalej tvary vedieť, treť, mreť a podobne. Otvorenú kritiku týchto pravidiel s ich tendenciou o počestenie a deštrukciu slovenčiny začal mladý slovenský jazykovedec Henrich Bartek v mesačníkoch Slovenské pohľady a Elán. Požiadavku na revíziu pravidiel obsahovalo Memorandum 128, nazvané podľa počtu jeho signatárov, na čele s Jánom Smrekom.... Hoci sa v Matici podarilo v máji 1932 zvrátiť počesťovanie slovenčiny, „maticný úzus“ sa používal iba v časti periodík na Slovensku. V štátom ovládaných a čechoslovakistických médiách sa Vážneho Pravidiel slovenského pravopisu rešpektovali až do vyhlásenia autonómie v októbri 1938. V nových Pravidielach slovenského pravopisu, ktoré v roku 1940 vydala Matica slovenská, sa v zásade kodifikoval maticný spisovný úzus.“ MULÍK, P. (2012) Český profesor Václav Vážný to myslel s čechoslovakizáciou naozaj vážne.

¹¹ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 144.

¹² POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 145.

¹³ Andrej Kostolný (26. 11. 1903 Palúdzka, dnes miestna časť Liptovského Mikuláša – 12. 3. 1984 Bratislava) bol literárny historik, prekladateľ, dramatik, kritik. Absolvent Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave v odbore slovenský a francúzsky jazyk. Pôsobil ako stredoškolský profesor v Bratislave, Bardejove, Nitre a Prešove. Patril medzi významných literárnych kritikov. Bol aktívny aj v ochotníckom divadle ako herec i režisér. Napísal viacero drám a básnických zbierok. Prekladateľ z francúzskeho a maďarského jazyka. Venoval sa najmä tvorbe P. O. Hviezdoslava a J. G. Tajovského. Divadelné recenzie publikoval najmä v časopise Politika, kde glosoval vtedajšie profesionálne divadlo s dôrazom na dramatický text, ale publikoval aj iných periodikách ako napr. Jednota, Slovenské pohľady, Služba, Tvorba, a iné. DAUBRAVOVA, M. (2020) Slovník divadelných kritikov a publicistov.

vidí naliehavosť kultúrnych potrieb spoločnosti, avšak pracujú podľa svojich schopností v odvetviach v ktorých sú vzdelaní. Kostolný, rovnako ako predchádzajúci rečník, upozorňuje na časté snahy vytvoriť jeden národ a jedno vedomie československej kultúrnej jednoty. Československý jazyk, znamená podľa profesora Kostolného české slová umelo vložené do slovenčiny. Literárny jazyk považuje vždy do istej miery za umelý výtvor, konkrétne v prípade spisovnej slovenčiny to pre neho znamená, že aj keď Štúr vzal za základ pre spisovný jazyk stredoslovenské nárečie, nie je možné povedať, že sa spisovný „literárny“ jazyk s týmto dialektom úplne zhoduje. Komplex problémov vyvstávajúcich práve v otázke pomeru literárnej slovenčiny k stredoslovenským nárečiam najlepšie podľa neho zhodnotil Ján Stanislav. Dnes je literárna slovenčina v knihách v školách v úradoch bežná.

V oblasti zhodnotenia slovenskej kultúry kladie Kostolný na prvé miesto rozvoj školstva a škôl. Upozorňuje na nedôsledne prevedené zoštatnenia škôl. Podľa jeho slov výchova patrí štátu, lebo len ten môže pedagogický usmerňovať prácu v školách. Cirkevné školstvo malo podľa neho význam pre slovenskú spoločnosť v minulosti preto, lebo Cirkev vedela uhájiť právo používať slovenčinu, dnes však tento argument pre zachovanie cirkevných škôl odpadá a teda nie je iný dôvod, prečo prenechávať školskú výchovu Cirkvi. Pritom však nerozporuje potrebu náboženskej výchovy na školách a potrebu takej výučby, ktorá zaručí objektívne spoznanie rôznych náboženstiev a vylúči akúkoľvek predpojatosť vyučujúcich a študentov.

Profesor Kostolný v neposlednom rade upozorňuje na problematickú situáciu Slovenského národného divadla, ktoré sa dostalo do slepej uličky. Borilo sa s finančnými problémami a jeho zlý hospodársky stav prinútil jeho vedenie urobiť „z divadla obchod“¹⁴ vyberajú sa „kusy, ktoré majú pritiahnúť ľudí naučených vydávať peniaze na plytkú zábavu, takto divadlo pretrhuje kontakt s vrstvou majúcou zmysel pre pravé umenie“.¹⁵ Kritizuje rozdelenie činoherného súboru na český a slovenský.

Taktiež kritizuje neuspokojivý stav slovenskej žurnalistiky, čo dáva do súvis so slabou čítanosťou novín na Slovensku. Ľudia podľa neho málo čítajú a taktiež je problém s novými

¹⁴ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 150.

¹⁵ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 150.

knižnicami a čítárňami, ktorých je málo a sú zároveň nedostatočne navštevované. Rovnako kritizuje obsahovú náplň novín, ktoré sú primárne zamerané na politické a stranícke problémy. Doslovne hovorí, že „kultúra je zastrčená do rubriky medzi inzeráty.“¹⁶ Za úspešné pokladá slovenské týždenníky, ktoré sú medzi občanmi rozšírené na rozdiel od novín. Sťažuje sa, že „pociťujeme nedostatok nejakých slušných novín menej dobrodruhov a viac žurnalistov u nás sú redakcie neraz azylom skrachovaných ľudí a noviny majú predsa úžasnú morálnu zodpovednosť...“¹⁷ Čo sa týka rozvoja literatúry, podľa jeho slov je potrebné podporovať spisovateľov v ich vedomí absolútnej slobody pri voľbe námetu, pri autorskom pochopení a spracovaní diela. Pozornosť upriamuje aj na nové témy, ako sú sociálne hodnoty, hospodárske hodnoty, politické a etické hodnoty. Požaduje slobodu pre umelcov, hoci považuje za nesporné, že hospodárske a sociálne otázky sa poznačili aj na vtedajšom modernom umení. Vo svojom referáte sa dôrazne zameriava na slovenskú literárnu kritiku, ktorú hodnotí ako nedostatočnú, nadôvažok keď literárna veda a jej metódy sú na Slovensku doposiaľ takmer neznámou vecou. Umenie podľa Kostolného môže smerovať ešte viac k reálnej skutočnosti, ale musí ostať verné svojmu estetickému poslaniu, v tomto mu musí napomáhať a v dnešnej neistote podchytiť najmä literárna kritika.¹⁸

Ladislav Novomeský¹⁹ vystúpil so svojim referátom ako posledný. Podľa Novomeského je (nielen) slovenský kultúrny život podmienený hmotným blahobytom, politickou slobodou, osvetovou prácou a duchovným nadaním národa. Parafrázuje tak slová Vavra Šrobára z jeho knihy Slovensko kedysi a teraz, v kapitole o kultúrnom pokroku na Slovensku. Novomeský vožazuje za kardinálny problém nedostatočnú vzdelanosť obyvateľstva. Na Slovensku chýba 7775 tried ľudových škôl, keby sa stavali takým tempom ako počas prvých desiatich rokov

¹⁶ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 150.

¹⁷ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 151.

¹⁸ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 151.

¹⁹ Ladislav Novomeský (27. decembra 1904, Budapešť – 4. september 1976, Bratislava) bol slovenský básnik, redaktor, novinár, publicista, ľavicový intelektuál. Pôsobil ako učiteľ, členom redakcie časopisu DAV. V auguste 1943 sa stal členom V. ilegálneho vedenia KSS a jedným z popredných organizátorov SNP. Bol spoluzakladateľ a podpredseda povstaleckej SNR v Banskej Bystrici, po vojne členom predsedníctva ÚV KSS, povereník pre školstvo a osvetu. Na zjazde KSS v roku 1950 obvinený zo slovenského buržoázneho nacionalizmu, neskôr zatknutý a odsúdený na 10 rokov väzenia v inscenovanom procese. V roku 1963 bol rehabilitovaný, pracoval v Ústave slovenskej literatúry SAV, neskôr sa stal opäť členom Predsedníctva Ústredného výboru KSS a aj predsedom Matice slovenskej.

existencie spoločného štátu, trvalo by ich postavenie niekoľko desaťročí. Na Slovensku pripadá na jednu triedu 63 žiakov, kdežto v českých zemiach je to 35. Novomeský kritizuje položky rozpočtu idúceho na kultúrne výdavky v českej časti republiky, voči rozpočtovým výdavkom slovenskej časti republiky, ktoré sú vo výraznom nepomere v neprospech Slovenska.

Novomeský kritizuje literárny a kultúrny centralizmus mladej republiky, ktorý požaduje, aby Slováci písali spisovnou češtinou miesto slovenčiny a považuje za ilúziu domnienku, že by to prinieslo nejaký prospech českej literatúre. Podľa Novomeského je len otázkou času zistenie, či slovenské meštiactvo bude vedieť vybojovať svoj boj o slovenskú kultúru. Približovanie nového slovenského pravopisu češtiny je podľa jeho slov výrazom politickej expanzie českých krajín a je potrebné ju odmietnuť.²⁰

Záver

Situácia Slovenska po kultúrnej stránke bola na kongrese mladej slovenskej generácie v Trenčianskych Tepliciach chápaná najmä vo svetle vtedajších otázok, medzi ktorými najvýznamnejšie miesto zaujímala otázka počesťovania slovenského jazyka prostredníctvom nových pravidiel slovenského jazyka, ktoré však ostali odbornou verejnosťou neakceptované a došlo k ich stiahnutiu. Mladá slovenská generácia sa zhodla na závislosti rozvoja slovenskej kultúry, vo svetle dekády existencie vlastného štátu, od ekonomických a hospodárskych otázok. S existenčnými problémami sa stretávalo najmä Slovenské národné divadlo, navyše rozdelené na slovenskú a českú časť, s nedostatkom kvalitných slovenských hier v porovnaní s českými.

Ďalším problémom bola slabá kvalita novinárov, prejavujúca sa v úzkom zameraní na informovať o politickej situácii v štáte a nedostatočnom zameraní sa na kultúrne otázky. Na tieto problémy existoval primárne len jeden liek a tým bola reforma slovenského školstva na modernú úroveň po vzore českých zemí. Práve moderné školstvo sa malo podpísať pod zvýšenie povedomia o slovenskej kultúre a vychovať taký dorast, ktorý bude kvalitnými činníkmi v slovenskej kultúre.

²⁰ POLITIKA. 1932, č. 12, roč. II., s. 153.

V reakcii na zjazd a prijaté závery sa vynorilo aj množstvo kritikov, medzi ktorých sa paradoxne zaradovali najmä slovenskí politici s čechoslovakistickou orientáciou. Poslanec Milan Ivanka nazval trenčiansko-teplické vystúpenie mladých Slovákov „škandalóznym pučom... hnusným pučom“.²¹ Z príspevku Ivana Dérera, uverejnenom v Robotníckych novinách a Českom slove, je zreteľná absolútna negácia celej trenčiansko - teplickej konferencie. Označil účastníkov zjazdu za " trenčiansko - teplických krikl'úňov"²² a o zjazde sa vyjadril: "Měl by to být přehled práce studované mladé slovenské inteligence, působící již v praktickém životě. Mladí doktoři měli se vykázati výsledky své práce. Nic takového se nestalo!"²³ Dotklo sa to najmä vydavateľov Politiky, ktorí považovali za smutné, že touto osobou je Slovák, najvyšší reprezentant kultúrnej časti verejného života a minister školstva. Vo uverejnenom komentári reagovali: „S jeho naivnými chválospevmi na centralizmus, ktorému mladí vraj neporozumejú, sa zaoberať nejdeme“.²⁴ Český hospodársky týždenník Hospodářská politika sa venoval problematike trenčiansko – teplického zjazdu podrobne a vo svojom hodnotení odporúčal českej strane upriamiť pozornosť na jeho závery.

Zoznam použitých zdrojov

HRABOVEC, Emília, (2020) Krátky profil Matúša Černáka na smutné 65. výročie atentátu. Publikované in: Kultúra, č. 12, roč. 23, s. 3, ISSN 1335-3470

MULÍK, Peter, (2015) Trenčianskoteplický zjazd mladej slovenskej inteligencie pred osemdesiatimi rokmi. Dostupné na: <http://snn.sk/vynimocne-chvile-zrenia-slovenskych-narodnych-usili/> [citované 2025-03-30].

²¹ MULÍK, P. (2015) Trenčianskoteplický zjazd mladej slovenskej inteligencie pred osemdesiatimi rokmi.

²² POLITIKA. 1932, č. 13-14, roč. II., s. 178.

²³ POLITIKA. 1932, č. 13-4, roč. II., s. 178.

²⁴ POLITIKA. 1932, č. 13-4, roč. II., s. 177.

MULÍK, Peter, (2012) Český profesor Václav Vážný to myslel s čechoslovakizáciou naozaj vážne. Dostupné na: <https://snn.sk/jazykovy-prevrat-v-matici-slovenskej/> [citované 2025-03-16].

ŠTEFANICA, Ján, (2015) Vývoj koncepcií štátoprávneho postavenia Slovenska v Československej republike z pohľadu Trenčiansko-teplického zjazdu mladej slovenskej generácie v roku 1932. In: Premeny ústavného práva – kontinuita a diskontinuita., Online. s. 245-256. ISBN 978-80-89758-00-5. Dostupné na: <https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Pracoviska/Katedry/KPDPK/Publikacie/Premeny-ustavneho-prava.pdf> [citované 2025-02-15].

DAUBRAVOVÁ, Martina, (2020) Kostolný, Andej. Dostupné na: <https://kritici.theatre.sk/kritici-a-publicisti/kostolny-andrej/> [citované 2025-03-30].

POLITIKA, (1932) č. 11, roč. II. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:3de855e0-bb4c-4ec7-b05e-f9b3439375ae?page=uuid:b34f6485-ac72-4e58-b970-f2fc73c16927> [citované 2025-03-16].

POLITIKA, (1932) č. 12, roč. II. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:2ca397c4-7480-470d-85e2-d8d8b92ee1eb?page=uuid:abd61ed6-e6e9-4e18-87b2-4cf957c496ea> [citované 2025-03-16].

POLITIKA, (1932) č. 13-14, roč. II. Dostupné na: <https://dikda.snk.sk/view/uuid:1ba2400f-7c3f-4a24-8677-48ddc4210bf5?page=uuid:bc2dec63-99dd-444b-bce5-f14ac6333f85> [citované 2025-03-16].

Autor

doc. JUDr. Ján Štefanica, PhD.

jan.stefanica@fhv.uniza.sk

Fakulta humanitných vied
Žilinská univerzita v Žiline
Univerzitná 8215/1
010 26 Žilina
SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Absolvoval štúdium práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, vo svojej práci sa zameriaval na právne dejiny Slovenska. Habilitoval sa v obore 3.4.2. teória práva a dejiny štátu a práva. Je členom The European Society for History of Law. Bol členom redakčnej rady Encyklopedie českých právních dějin a členom riešiteľských kolektívov grantov APVV či VEGA. Zúčastnil sa viacerých výskumných a prednáškových pobytov.

